

Příběh československého občana Adolfa Burgera z Velké Lomnice u Popradu autora a hlavního hrdiny příběhu „Dávlova dílna“

Adolf Burger se narodil 12. srpna 1917 ve Velké Lomnici u Popradu. Vyučil se typografem a v roce 1939 po absolvování vojenské služby nastoupil jako tiskař do bratislavské tiskárny. Slovenský fašistický režim v čele s Jozefem Tisem vydal v té době Židovský kodex, který upravoval práva slovenských Židů po vzoru norimberských zákonů. Na Adolfa Burgera se proto v té době začali obracet lidé aby jim zhotovil falešné křestní listy, aby jako židé nemuseli nastoupit do transportů, které je odvážely ze Slovenska do koncentračních táborů a on takto zachránil spousty lidí. Našel se však někdo, kdo ho udal Hlinkovým gardistům. Dne 11. srpna 1942 Adolfa Burgera přišli zatknout do tiskárny, kde pracoval, dva vojáci Hlinkovy gardy s tajným policistou v civilu. V té době byl Adolf Burger již ženatý. Po několikadenním vyšetřování ho transportovali do sběrného tábora v Žilině, kde se náhodou potkal s manželkou Giselou. Přestože o falšování křestních listů nic nevěděla, byla zatčena Hlinkovou gardou týž den jako Adolf. Odtud vězně odvezli do Osvětimi. V rámci selekce po vystoupení z dobytčích vagonů viděl svou manželku naposled. Byli rozděleni a on byl přidělen na práci v osvětivském „komandu“ na stavbu silnice. Začal mu tam život vězně – minimální strava na den, tedy 300 gramů chleba a vodová polévka, vyčerpávající práce, nekonečné apely a neomezené kratochvíle sadistických kápů, většinou kriminálních živlů, a krutý dohled esesáků. Přežil až do 10. dubna 1944 kdy na nástupu vyvolali jeho číslo 64401 a odvedli ho k veliteli tábora, kterým byl Rudolf Höss, po válce popravený přímo v Osvětimi. Tam se Adolf Burger dozvěděl, že nyní Německo v Berlíně potřebuje schopné odborníky typografy. Následně byl převezen do koncentračního tábora Sachsenhausen v Oranienburgu u Berlína. To ještě nevěděl o tom, že se má podílet na největší padělatelské akci v dějinách, která byla zamýšlena od roku 1939 a realizována od srpna 1942. Od jara 1944, pracovala padělatelská dílna na plné obrátky a vyráběla především falešné britské libry, se kterými prováděli němečtí agenti velkorysé obchody na celém světě. Vedle peněz zhotovovali vězni i falešné pasy, úřední dokumenty cizích států, průkazy agentů cizích tajných služeb, listiny apod. Bloky 18 a 19 koncentračního tábora Sachsenhausen, kde žili a pracovali členové padělatelského komanda byly obehnány ostnatým drátem a hlídány dnem i nocí speciální posádkou SS. Celá padělatelská akce byla pojmenována krycím názvem Operation Bernhard. Vězni – členové padělatelského komanda – měli dostatek jídla, oblečení, hudbu, mohli se dobře vyspat, měli společenskou místnost kde se hrály karty, šachy, mohli poslouchat rádio. Říkali tomu ‚mrtvý na dovolené‘. Věděli ale jen jedno: „když jsem večer seděl u postele, věděl jsem, že jsem mrtvý – celou tu dobu,“ vyprávěl později Adolf Burger ve svých vzpomínkách.

Kdo z členů padělatelského komanda onemocněl virovou chorobou, byl okamžitě popraven, aby nenakazil ostatní a neohrozil projekt. Během roku a půl tak bylo popraveno šest vězňů, kteří onemocněli sice léčitelnou, ale pro ostatní nakažlivou chorobou.

Vězňové si uvědomovali, že konec války bude znamenat i konec jejich. Útěk byl ovšem zcela nemožný. Dne 24. února 1945 vyjel zvláštní transport ze Sachsenhausenu, nejprve do tábora Mauthausen v severním Rakousku, kde vězňové komanda pobývali pár týdnů, než se i tady pro Němce situace stala nebezpečnou. Nakonec je převezli dále, do Redl-Zipfu, kde měla pokračovat výroba padělků. Tam dostali rozkaz postavit znovu tiskařské stroje. To byl už duben 1945 a tam zahájili Němci výrobu padělků dolarových bankovek. Před příchodem americké armády dostali dozorcí rozkaz odvézt vězně do Ebensee, kde byly podzemní štoly a tam měli nechat padělatelské komando a štoly odpálit výbušninami aby z vězňů i strojů nic nezbylo, aby neexistovali svědci této padělatelské akce. V Ebensee nahnali esesáci vězně do ubytoven SS, nikoli do normálního tábora. Druhý den po příjezdu do ubytoven však sousední vesnici již obsadili Američané a esesáci, kteří měli členy komanda povraždit utekli. A tak 5. května 1945 byli vězni osvobozeni. Nejprve však museli prokázat, že vůbec byli vězni. Nikdo jim to nevěřil. Byli totiž dobře živeni, zdraví, měli vlasy a jako vězni koncentračního tábora vůbec nevypadali, protože Němci je potřebovali pro padělatelskou výrobu zdravé. Proto vyhrnuli před svými osvoboditeli rukávy a ukázali jim vytetovaná vězeňská čísla z Osvětimi.

Po osvobození se Adolf Burger vydal do nejbližší vesnice, kde si vypůjčil fotoaparát a zdokumentoval hrůzný obraz, který po sobě zanechali esesáci – vyhladovělé a zubožené vězně na pokraji smrti. O

tři týdny později přijel pro vězně autobus, který Adolfa Burgera odvezl do Prahy, kde jeho první cesta vedla na policii. Tam podal hlášení o své padělatelské činnosti.

Doma na Slovensku ho nikdo nečekal. Manželka Gisela zahynula v roce 1942 v Osvětimi. Jeho matku odvezli čtyři měsíce před koncem války do tábora Ravensbrück, kde zemřela. V jiném táboře zahynul i Burgerův otčíim. Doma našel jen prázdný byt.

Adolf Burger ještě v roce 1945 vydal knihu s dokumenty o zvěrstvech v koncentračních táborech, kde použil i své první fotografie z Ebensee. Celou padělatelskou akci detailně popsal v knize *Ďáblova dílna*, která později inspirovala filmaře k natočení stejnojmenného rakousko-německého filmu, který roku 2008 získal Oscara za nejlepší zahraniční film.

Zemřel jako poslední vězeň z „ďáblový dílny“ ve věku 99 let dne 6. prosince 2016 v Praze.

O jeho úmrtí psaly i zahraniční noviny, například New York Times či Washington Post.

